

บทที่ 4

ผ้าทอในบริบทสินค้า

ผู้หญิงซาเหือในปัจจุบันได้เพิ่มบทบาทของตนเองมากขึ้นซึ่งจากเดิมมีบทบาทรับผิดชอบเฉพาะงานบ้านภายในครอบครัวและมีสามีเป็นผู้นำครอบครัวเป็นหลักสำคัญในการหารายได้แต่ในปัจจุบันสถานการณ์เดิมนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงซาเหือได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทเป็นระดับผู้นำของครอบครัวเป็นหลักสำคัญในการหารายได้เลี้ยงดูครอบครัวโดยการทอผ้าขายและเป็นบุคคลสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของสังคม คุณสมบัติการทอผ้าที่ผู้หญิงพึงมีในอดีตนั้นในยุคปัจจุบันคุณสมบัตินี้ได้กลายเป็นต้นทุนในทางเศรษฐกิจควบคู่กันไป

4.1 การทอผ้าเพื่อเป็นสินค้า

ปัจจุบันผ้าทอได้เปลี่ยนแปลงบทบาทตัวเองกลายมาเป็นสินค้าที่สามารถหารายได้ได้อย่างงดงามให้กับเจ้าของผู้ดำเนินธุรกิจในระบบกระแสบริโภคนิยมทั้งที่อยู่ซาเหือและที่เวียงจันทน์ และสำหรับช่างทอผ้าที่อยู่ในเมืองซาเหือและที่เวียงจันทน์ ผ้าทอคือสิ่งที่สร้างอาชีพและรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริมมาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว ผืนผ้าทอในปัจจุบันจึงกลายเป็นสิ่งที่นำรายได้ให้แก่ผู้ดำเนินธุรกิจและครอบครัวช่างทอ

เมื่อผืนผ้าทอซึ่งเป็นสิ่งที่คนซาเหือคุ้นเคยมาตลอดตั้งแต่เกิดและเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต ปัจจุบันผ้าทอได้กลายเป็นสิ่งที่ได้รับความยกย่องและชื่นชมจากบุคคลภายนอก ซึ่งมาจากสังคมที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ทำให้ชาวซาเหือเกิดความภาคภูมิใจในผืนผ้าทอที่เปรียบเสมือนสมบัติล้ำค่าทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษมอบให้ และกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของตนเอง จนในปัจจุบันนี้ผ้าทอซาเหือถือเป็นสินค้าที่มีความสำคัญ มีชื่อเสียงกระจายอยู่ทุกที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในดินแดนลาว และผ้าทอซาเหือยังเดินทางเข้าสู่ประเทศต่างๆทั้งประเทศในเอเชียและยุโรป

“คนพม่าเก่งงานแกะสลักไม้ คนไทยเก่งงานอัญมณี คนลาวก็ทำได้หมดแต่ก็สู้ไม่ได้ คนไทยทอผ้าคนลาวก็ทอผ้าแต่ผ้าทอไทยกับลาวไม่เหมือนกัน มีแต่ผ้าทอเท่านั้นที่คนลาวทำได้ดี คนลาวมีความภูมิใจในผ้าทอของตนและยกย่องให้ผ้าทอเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ”

(ดวงเดือน บุนยะวง, บ้านไผ่พันกอ เมืองปากงึม แขวงเวียงจันทน์: 13 ก.พ.48)

ตลาดเข้าเวียงจันทน์เป็นแห่งหนึ่งที่รวบรวมผ้าทอจากทั่วทุกที่ในดินแดนลาวเป็นตลาดที่สำคัญในการซื้อขายผ้า สี สัน รูปแบบ บนผืนผ้าทอที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้าจะเลือกใช้สีตามความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ เช่น ลูกค้าจากประเทศญี่ปุ่นจะชอบสีสันแบบ Earth Tone ลูกค้าจากประเทศทางยุโรป เช่น ประเทศอิตาลี อเมริกา จะชอบสีสันแบบ สีหวาน สีอ่อนๆ นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศส่วนใหญ่รู้จักตลาดขายผ้าแห่งนี้มากกว่าที่อื่น

“ปีหนึ่งส่งออกต่างประเทศได้ประมาณ 10,000 ผืน มีลูกค้า ประเทศออสเตรเลีย อเมริกา ญี่ปุ่น อิตาลี” (Phaeng Mai Gallery: Vientiane Laos)

ตาราง 4.1 แสดงรายได้จากอุตสาหกรรมสิ่งทอเปรียบเทียบกับรายได้จากอุตสาหกรรมอื่นๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2543

ที่มาแห่งรายได้	พ.ศ.2538	พ.ศ.2539	พ.ศ.2540	พ.ศ.2541	พ.ศ.2542	พ.ศ.2543
	รายได้ (ดอลลาร์)	รายได้ (ดอลลาร์)	รายได้ (ดอลลาร์)	รายได้ (ดอลลาร์)	รายได้ (ดอลลาร์)	รายได้ (ดอลลาร์)
ผลิตภัณฑ์จากไม้	88.3	70.6	79.3	41.1	71.3	80.2
สิ่งทอ	76.7	75.6	72.6	76.5	94.4	100.1
ไฟฟ้า	25.1	34.9	20.0	49.6	107.0	91.3
การท่องเที่ยว	24.7	43.6	73.3	79.9	97.3	113.8
อัญมณี	21.8	45	83.2	14.4	---	---
กาแฟ	21.3	25	26.2	19.3	29.0	15.3
การเกษตร	13.7	17.7	7.0	---	5.0	5.7
แร่ต่างๆ	---	---	---	29.4	6.0	4.9

(ที่มา National Tourism Authority of Lao PDR อ้างใน ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ภายใต้บริบทเมืองมรดกโลกกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพภายในเขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง ในช่วงปี พ.ศ.2541-2544:2546)

จากตารางข้างบนได้แสดงให้เห็นถึงรายได้จากอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งเปรียบเทียบกับรายได้จากอุตสาหกรรมอื่นๆ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมาซึ่งจะเห็นได้ว่าผ้าทอเป็นสินค้าที่ทำรายได้ในลำดับต้นๆ ให้กับสปป. ลาว

เมื่อผ้าทอที่จากเดิมมีความสำคัญเฉพาะภายในกลุ่ม ผลิตกันเองและใช้กันเองภายในกลุ่ม ซึ่งเป็นการบริโภคและผลิตกันภายในกลุ่มอย่างแคบๆ แต่ในปัจจุบันได้กลายมาเป็นสินค้าที่มีความนิยมและชื่นชอบจากคนต่างกลุ่ม ต่างวัฒนธรรม ต่างมุมมอง และแตกต่างรสนิยม ได้ทำให้ช่างทอ

เกิดการเรียนรู้ มีมุมมองแนวคิด ในการทอผ้า เพื่อจะผลักดันทำให้ผ้าทอเป็นสินค้าที่ได้รับการยอมรับและถูกซื้อจากลูกค้าในกลุ่มสังคมต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม และเพื่อเปิดตลาดผ้าทอของตนสู่โลกกว้างมากขึ้น การทอผ้าจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มปริมาณการผลิตมากขึ้นจากเดิมเพื่อรองรับความต้องการของลูกค้าจากที่ต่างๆ แต่การทอผ้าเพื่อเป็นสินค้าก็ไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่สำหรับพวกเขา เพราะในสังคมการทอผ้าของพวกเขานั้นก็มีการค้าขายและแลกเปลี่ยนผืนผ้าทอกันอยู่ก่อนแล้ว แต่เป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนกันอย่างเรียบง่ายตามวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ คือ ถ้าผ้าทอนั้นเกิดผลิตออกมาจนมีมากเกินไปและไม่มีความต้องการที่จะเก็บไว้ พวกเขาก็จะนำผ้าทอเหล่านั้นออกมาขาย หรือแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ต้องการกันภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มที่อยู่ใกล้เคียงกัน ปัจจุบันผ้าทอที่เป็นสินค้านั้นมีความแตกต่างจากอดีตตรงที่มีการค้าขายกันเป็นกิจวัตรประจำวันไม่ใช่อย่างในอดีตที่นานๆจะเกิดขึ้นสักที การผลิตผ้าก็ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นกว่าเดิม และช่างทอจำเป็นต้องเรียนรู้ความต้องการด้านต่างๆจากลูกค้ามากขึ้น เรื่องรสนิยมของกลุ่มลูกค้าที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เช่น การเลือกใช้สีและการจัดวางลวดลายบนผืนผ้า ทั้งนี้เพื่อให้ผืนผ้าทอของตนนั้นเป็นที่ต้องตาต้องใจของลูกค้าและขายได้ ซึ่งในการทอผ้าเพื่อเป็นสินค้านั้นสิ่งที่ช่างทอจำเป็นต้องรู้ก็คือการจำหน่ายผ้าทอให้ได้ในปริมาณมากๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราที่เป็นปัจจัยหลักสำคัญในการแลกเปลี่ยนสิ่งของและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

แรงงานหลักที่สำคัญในการทอผ้าชำเหนือ คือ ผู้หญิง ซึ่งผู้ชายโดยส่วนใหญ่มีบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือในด้านการเตรียมเครื่องมือต่างๆ ที่สำคัญที่ต้องใช้แรง เช่น ทำที่ทอผ้า ตัดไม้ทำฟัน และนอกจากนี้ยังช่วยในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น ซ้อมสี นำเส้นใยไปตากแดด ซึ่งตารางข้างล่างนี้ได้แสดงสัดส่วน ผู้หญิงและผู้ชาย และจำนวนกลุ่มหัตถกรรม ของแขวงต่างๆรวมถึงแขวงหัวพันในเมืองชำเหนือ

ตาราง 4.2 แสดงจำนวนประชากรและขนาดการรวมกลุ่มหัตถกรรมของแขวงต่างๆ ในสปป.ลาว
พ.ศ. 2545-2546

จำนวนประชากร (1,000 คน)					ขนาดของการรวมกลุ่ม					
แขวง	พื้นที่ (ตาราง กิโลเมตร)	ผู้หญิง	ผู้ชาย	รวม	กลุ่มใหญ่		กลุ่มกลาง		กลุ่มเล็ก	
					2545	2546	2545	2546	2545	2546
1. สะหวันนะเขต	21,774	425.4	408.5	833.9	11	8	80	57	2,396	2,589
2. กำแพงนคร เวียงจันทน์	3,920	324.6	326.0	650	58	65	181	228	1,810	1,870
3. จำปาสัก	15,415	318.7	303.7	622.4	12	13	55	37	1,989	2,711
4. หลวงพระบาง	16,875	228.6	224.3	452.9	0	0	46	54	2,290	1,980
5. เวียงจันทน์	175.9	179.9	373.2	2	2	79	81	2,718	2,850
6. ไชยะบุรี	16,389	181.1	181.1	362.2	1	2	15	8	1,351	1,510
7. คำม่วน	16,315	174.0	164.2	338.2	18	21	26	32	1,860	1,787
8. สาละวัน	10,691	164.1	154.0	318.1	1	1	16	8	1,467	1,302
9. หัวพัน	16,500	152.7	151.0	303.7	0	0	6	6	427	437
10. อุดมไซ	15,370	131.5	129.5	260.9	0	0	12	12	1,546	1,519
11. เขียวขวาง	15,880	125.1	124.0	249.0	0	0	16	13	1,070	1,093
12. บอลิคำไซ	14,863	101.5	101.5	203.1	7	5	34	39	1,610	1,623
13. พงสาลี	16,270	95.5	94.2	189.7	0	0	0	1	1,565	1,420
14. หลวงน้ำทา	9,325	72.9	69.6	142.4	2	2	11	11	485	830
15. บ่อแก้ว	6,196	71.3	69.7	141.0	0	0	7	7	524	566
16. อັดตะปือ	10,320	55.8	52.5	108.3	0	0	7	7	346	240
17. เซกอง	7,665	40.4	39.2	79.7	0	0	10	8	403	350
18. เขตพิเศษไซ สมบูรณ	33.3	33.8	49.6	0	0	3	5	169	197
รวม	236,800	2,872.3	2,806.7	5,679	112	119	604	614	24,026	24,874

(ที่มา: ศูนย์สถิติแห่งชาติ สปป.ลาว อ้างใน <http://www.nsc.gov.la/> : 2003)

(ที่มา: กระทรวงอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สปป.ลาว อ้างใน <http://www.nsc.gov.la/>: 2003)

ตารางแสดงจำนวนพื้นที่ประชากรและขนาดการรวมกลุ่มหัตถกรรมของแขวงต่างๆ ในสปป.ลาว พ.ศ. 2545–2546 แสดงให้เห็นถึงพลเมือง ชาย-หญิง และการรวมกลุ่มหัตถกรรมและพื้นที่ในแขวงต่างๆ อย่างชัดเจน ซึ่งแขวงหัวพันซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของเมืองซำเหนือนั้นมีพื้นที่ทั้งหมด 16,500 ตารางกิโลเมตร มีอัตราความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่เท่ากับ 18.4 ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร และมีประชากรหญิง 152.7 หรือเท่ากับ 152,700 คนโดยประมาณ ประชากรชาย 151.0 หรือประมาณ 151,000 คนโดยประมาณ ซึ่งจำนวนประชากรหญิงและประชากรชายนั้นมีจำนวนใกล้เคียงกัน ประชากรหญิงที่อยู่ในแขวงหัวพันนี้ จัดเป็นแรงงานที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจครอบครัว และต่อเศรษฐกิจของแขวง เพราะนอกจากการทอผ้าที่นำมาซึ่งรายได้แล้ว ประชากรหญิงยังมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวในการทำไร่ ทำนา เพื่อหารายได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งประชากรหญิงที่เมืองซำเหนือ นั้นแทบจะไม่มีครัวเรือนไหนเลยไม่ทอผ้าและทำงานในไร่ นา ไปพร้อมๆ กัน ซึ่งเท่ากับว่าผู้หญิงหนึ่งคนทำงานเพื่อหารายได้ถึงสองทางในเวลาเดียวกัน และเห็นได้ว่า แขวงหัวพันซึ่งเป็นแขวงที่อยู่ของเมืองซำเหนือ ไม่มีการรวมกลุ่มในระบบธุรกิจขนาดใหญ่ มีเพียงการรวมกลุ่มในกลุ่มขนาดกลางเพียง 6 กลุ่มเท่านั้น และมีการรวมกลุ่มในกลุ่มขนาดเล็ก 437 กลุ่มซึ่งกลุ่มขนาดเล็กนั้นมีสมาชิกไม่เกิน 10 คน ซึ่งในกลุ่มของหัตถกรรมขนาดเล็กนั้นจะมีศักยภาพการทำธุรกิจน้อยกว่ากลุ่มหัตถกรรมขนาดใหญ่หรือขนาดกลาง ศักยภาพในที่นี้คือ การต่อรองราคาผ้าทอในการส่งออก และการรับงานมาผลิต

จำนวนการผลิตผ้าทอของคนชำเหนื่อในอดีตต่อครัวเรือนนั้นจะผลิตได้ประมาณ 10-20 ผืนต่อปี/คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มากนักเพราะเป็นการผลิตตามความจำเป็นเท่าที่ตนเองต้องการใช้เท่านั้น ในการทอจึงไม่มีความรีบเร่ง แต่ทออย่างบรรจงตั้งใจเพราะเป็นการทอให้บุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัวได้ใช้ การทอจึงใส่ใจใส่ความรัก ความผูกพัน และความห่วงใย ลงบนผืนผ้าทอ การให้สีสันและลวดลายบนผืนผ้าก็เป็นไปตามแบบแผนของตนเองที่มีความคุ้นเคยต่อกันมาตั้งแต่ในอดีตและตามรสนิยมความชอบส่วนตัวซึ่งปราศจากอิทธิพลใดๆ จากสังคมภายนอก แต่การทอในปัจจุบันช่างทอได้เปลี่ยนมาเป็นทอเพื่อเป็นสินค้าและมีเวลาเป็นตัวกำหนดเพื่อส่งสินค้าให้ทันความต้องการของตลาด รวมถึงผ้าทอที่ผลิตออกมาสู่ท้องตลาดก็ได้รับอิทธิพลด้านรสนิยมจากสังคมภายนอกเข้ามาเป็นตัวทำให้ผ้าทอบางส่วนเกิดการเปลี่ยนแปลง

4.2 ข้อมูลผ้าชิ้นและผ้าเบี่ยงในรูปแบบผ้าใหม่ ผ้าเก่ากลาง ผ้าเก่ามาก

จัดแบ่งอายุผ้าทอที่ใช้เป็นเกณฑ์แบ่งผ้าดังนี้

อายุ 0 – 10 ปี จัดอยู่ในกลุ่มผ้าใหม่

อายุ 11 – 49 ปี จัดอยู่ในกลุ่มผ้าเก่ากลาง

อายุ 50 ขึ้นไป จัดอยู่ในกลุ่มผ้าเก่ามาก

4.2.1 ผ้าชิ้น : ผ้าใหม่ อายุ 0 – 10 ปี

ตาราง 4.3 ผ้าชิ้น : ผ้าใหม่

ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคที่พบ	สีหลักที่พบ	เส้นใยที่พบ
ลายนาค	มัดหมี่	เหลือง	ไหม
ลายนก	จิด	เขียว	ฝ้าย
ลายหงส์	จก	ดำ	
ลายดอกไม้		ขาว	
ลายกาบเล็ก		แดง	
ลายกาบใหญ่		น้ำเงิน	
ลายขอเล็ก			
ลายขอใหญ่			
ลายซีกแซก			
ลายจุดไข่ปลา			

ผ้าซิ่นที่เป็นผ้าใหม่จะทอจากเส้นใยไหมและฝ้ายโดยใช้เทคนิคมัดหมี่ เทคนิคจิด และเทคนิคจก ลวดลายที่ทอมีลายขนาด ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซก ลายจุดไข่ปลา และสีสันทันที่ใช้มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีน้ำเงิน สีแดง ซึ่งผ้าซิ่นในกลุ่มผ้าใหม่นี้สีที่ใช่พบว่าเป็นสีเคมีแต่การทอใช้สีจากธรรมชาติยังคงพบได้ที่ร้านแพงไหมที่เวียงจันทน์ ซึ่งร้านนี้เป็นร้านที่สืบสานอนุรักษ์การทอผ้าซิ่นเนื่องจากสีจากธรรมชาติ

ภาพประกอบผ้าซิ่นใหม่

รูปภาพ 4.1 ผ้าซิ่นซิ่นชำเหนียวในตลาดสด เมืองชำเหนียว อายุ ประมาณ 3-4 ปี

รูปภาพ 4.2 ผ้าซิ่นชำเหนียว เมืองชำเหนียว อายุ ประมาณ 2 ปี ของ นางหล้าน อายุ 42 ปี

รูปภาพ 4.3 ผ้าซิ่นชำเหนียวขายในตลาดสด เมืองชำเหนียว อายุประมาณ 3-4 ปี

รูปภาพ 4.4 ผ้าซิ่นชำเหนียวขายในตลาดสด เมืองชำเหนียว อายุประมาณ 3-4 ปี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

4.2.2 ผ้าชั้น: ผ้าแก่กลาง อายุ 11 – 49 ปี

ตาราง 4.4 ผ้าชั้น: ผ้าแก่กลาง

ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคที่พบ	สีสันหลักที่พบ	เส้นใยที่พบ
ลายนาค	มัดหมี่	เหลือง	ไหม
ลายนก	จิด	เขียว	ฝ้าย
ลายหงส์	จก	ดำ	
ลายดอกไม้		ขาว	
ลายกวาง		แดง	
ลายกาบเล็ก		น้ำเงิน	
ลายกาบใหญ่			
ลายขอเล็ก			
ลายขอใหญ่			
ลายซิกแซก			
ลายจุดไข่ปลา			

ผ้าชั้นที่เป็นผ้าแก่กลางจะทอจากเส้นใยไหมและฝ้ายโดยใช้เทคนิคมัดหมี่ เทคนิคจิด และเทคนิคจก ลวดลายที่ทอมีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซก ลายจุดไข่ปลา และสีสันที่ใช้มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน ผ้าแก่กลางนั้นหากนับย้อนขึ้นไปประมาณ 20 ปี การใช้สีธรรมชาติยังคงมีการใช้กันอยู่มาก และในช่วง 20 ปีลงมาการทอโดยใช้สีเคมีเริ่มเข้ามาแทนที่ (ศูนย์หัตถกรรมผ้าผ่าไท เชียงใหม่ในท์บาซาร์) กลุ่มที่ถูกจัดอยู่ในผ้าแก่กลางจึงมีทั้งที่ทอใช้สีธรรมชาติและสีเคมี

ภาพประกอบผ้าชิ้นเก่ากลาง

รูปภาพ 4.5 ชิ้นชำเหนื่อลายกว้างคู่ เมืองชำเหนื่อ อายุประมาณ 20 ปี
ของนางไม ชนเผ่าไทแดง อายุ 50 ปี

รูปภาพ 4.6 ผ้าชิ้นชำเหนื่อ เมืองชำเหนื่อ ขายอยู่ที่เวียงจันทน์ อายุประมาณ 15 ปี

ที่มา เวียงคอน อายุ 18 ปี เวียงจันทน์

4.2.3 ผ้าชั้น: ผ้าเก่ามาก อายุ 50 ขึ้นไป

ตาราง 4.5 ผ้าชั้น: ผ้าเก่ามาก

ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคที่พบ	สีสันหลักที่พบ	เส้นใยที่พบ
ลายนาค	มัดหมี่	เหลือง	ไหม
ลายนก	จิด	เขียว	ฝ้าย
ลายหงส์	จก	ดำ	
ลายดอกไม้		ขาว	
ลายกาบเล็ก		แดง	
ลายกาบใหญ่		น้ำเงิน	
ลายขอเล็ก			
ลายขอใหญ่			
ลายซิกแซก			
ลายจุดไข่ปลา			

ผ้าชั้นที่เป็นผ้าเก่ามากจะทอจากเส้นใยไหมและฝ้ายโดยใช้เทคนิคมัดหมี่ เทคนิคจิด และเทคนิคจก ลวดลายที่มีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซก ลายจุดไข่ปลา และสีสันที่ใช้เป็นสีที่ได้มาจากธรรมชาติมีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน

ภาพประกอบผ้าชั้นเก่ามาก ไม่พบ

สรุปผ้าชั้น ผ้าชั้นชำเนือที่เป็นผ้าไหม ผ้าเก่ากลาง ผ้าเก่ามาก จะพบการทอด้วยเส้นใยเทคนิค และการให้ลวดลายหลัก สีสันหลัก ที่เหมือนกัน ทั้งนี้ผ้าทอชำเนือมีการสืบทอดรูปแบบและกรรมวิธีการทอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้อย่างเหนียวแน่น

4.2.4 ผ้าเบี่ยง: ผ้าไหม

ตาราง 4.6 ผ้าเบี่ยง: ผ้าไหม

ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคที่พบ	สีสันหลักที่พบ	เส้นใยที่พบ
ลายนาค	จิด จก	เหลือง	ไหม ฝ้าย
ลายนก		เขียว	
ลายหงส์		ดำ	
ลายดอกไม้		ขาว	
ลายตัวมอม		แดง	
ลายกบ		น้ำเงิน	
ลายปราสาท			
ลายช้าง			
ลายม้า			
ลายกาบเล็ก			
ลายกาบใหญ่			
ลายขอเล็ก			
ลายขอใหญ่			
ลายซิกแซก			
ลายจุดไข่ปลา			

ผ้าเบี่ยงที่เป็นผ้าไหมจะทอจากเส้นใยไหมและฝ้ายโดยใช้เทคนิคจิดและเทคนิคการจก ลวดลายที่ทอมีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายตัวมอม ลายกบ ลายปราสาท ลายช้าง ลายม้า ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซก ลายจุดไข่ปลา และสีสันที่ใช้ มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน

ภาพประกอบผ้าเบี่ยงใหม่

รูปภาพ 4.7 ผ้าเบี่ยง เมืองซำเหนือ แขวงหัวพัน อายุประมาณ 4-5 ปี
ที่มา ศูนย์หัตถกรรมผ้าเผ่าไท เชียงใหม่ไนท์บาซาร์

รูปภาพ 4.8 ผ้าเบี่ยง เมืองซำเหนือ แขวงหัวพัน อายุประมาณ 4-5 ปี
ที่มา ศูนย์หัตถกรรมผ้าเผ่าไท เชียงใหม่ไนท์บาซาร์

4.2.5 ฟ้าเบี่ยง: ฟ้าแก่กลาง

ตาราง 4.7 ฟ้าเบี่ยง: ฟ้าแก่กลาง

ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคที่พบ	สีสันหลักที่พบ	เส้นใยที่พบ
ลายนาค	ขีด	เหลือง	ไหม
ลายนก	จก	เขียว	ฝ้าย
ลายหงส์		ดำ	
ลายดอกไม้		ขาว	
ลายตัวมอม		แดง	
ลายกบ		น้ำเงิน	
ลายปราสาท			
ลายช้าง			
ลายม้า			
ลายกาบเล็ก			
ลายกาบใหญ่			
ลายขอเล็ก			
ลายขอใหญ่			
ลายซิกแซก			
ลายจุดไข่ปลา			

ฟ้าเบี่ยงที่เป็นฟ้าแก่กลางจะทอจากเส้นใยไหมและฝ้ายโดยใช้เทคนิคขีดและเทคนิคการจก ลวดลายที่ทอมีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายตัวมอม ลายกบ ลายปราสาท ลายช้าง ลายม้า ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซก ลายจุดไข่ปลา และสีสันที่ใช้ มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน

ภาพประกอบผ้าเบี่ยงเก่ากลาง

รูปภาพ 4.9 ผ้าเบี่ยง เมืองซำเหนือ อายุประมาณ 20 ปี
ที่มา เวียงคอน อายุ 18 ปี เวียงจันทน์

รูปภาพ 4.10 ผ้าเบี่ยง เมืองซำเหนือ อายุประมาณ 15 – 20 ปี

ที่มา ร้านอาหาร ในตลาดสด เมืองซำเหนือ แขวงหัวพัน

4.2.6 ผ้าเบี่ยง: ผ้าเก่ามาก

ตาราง 4.8 ผ้าเบี่ยง: ผ้าเก่ามาก

ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคที่พบ	สีสันทที่พบ	เส้นใยที่พบ
ลายนาค	จิด จก	เหลือง	ไหม ฝ้าย
ลายนก		เขียว	
ลายหงส์		ดำ	
ลายดอกไม้		ขาว	
ลายตัวมอม		แดง	
ลายกบ		น้ำเงิน	
ลายปราสาท			
ลายช้าง			
ลายม้า			
ลายกาบเล็ก			
ลายกาบใหญ่			
ลายขอเล็ก			
ลายขอใหญ่			
ลายซิกแซก			
ลายจุดไข่ปลา			

ผ้าเบี่ยงที่เป็นผ้าเก่ามากถูกทอจากเส้นใยไหมและฝ้ายโดยใช้เทคนิคจิดและเทคนิคการจก ลวดลายที่ทอมีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายตัวมอม ลายกบ ลายปราสาท ลายช้าง ลายม้า ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซก ลายจุดไข่ปลา และสีสันทที่ใช้ มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน

รูปภาพประกอบผ้าเบี่ยงเก่ามาก

รูปภาพ 4.11 ผ้าเบี่ยง เมืองซำเหนือ อายุประมาณ 100 กว่าปี
ที่มา ศูนย์หัตถกรรมผ้าเผ่าไท เชียงใหม่ไนท์บาซาร์

สรุปผ้าเบี่ยง ผ้าเบี่ยงซำเหนือ ผ้าใหม่ ผ้าเก่ากลาง ผ้าเก่ามาก มักจะพบการทอด้วยเส้น
ใย เทคนิค และการให้สวดลายหลัก สีเส้นหลัก ที่เหมือนกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สรุปลวดลายที่พบบนผืนผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยงที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและผลิตขึ้นเพื่อเป็นสินค้าโดยแจกแจงเป็นตารางเพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นดังนี้

4.3 สรุปลวดลายบนผืนผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยงที่ผลิตเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและผลิตขึ้นเพื่อการค้า

4.3.1 ผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยงในอดีตที่ผลิตเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

ตาราง 4.9 เปรียบเทียบผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยงในอดีตที่ผลิตเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

ผ้าซิ่น				ผ้าเบี่ยง			
ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคการทอ	เส้นใยที่ใช้	สีสันทันที่พบ	ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคการทอ	เส้นใยที่ใช้	สีสันทันที่พบ
ลายนาค	มัดหมี่	ไหม	เหลือง	ลายนาค	มัดหมี่	ไหม	แดง
ลายหงส์	จก	ฝ้าย	เขียว	ลายหงส์	จก	ฝ้าย	เหลือง
ลายนก	จิด		แดง	ลายนก	จิด		ขาว
ลายดอกไม้			ดำ	ลายดอกไม้			ดำ
ลายกาบเล็ก			ขาว	ลายกบ			เขียว
ลายกาบใหญ่				ลายตัวมอม			น้ำเงิน
ลายซิกแซก				ลายขอใหญ่			
ฟันปลา				ลายขอเล็ก			
ลายขอเล็ก				ลายปราสาท			
ลายขอใหญ่				(วัด)			

ผ้าซิ่นในอดีตที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันทอจากเส้นใยไหมและฝ้าย โดยใช้เทคนิคมัดหมี่ เทคนิคจิด และเทคนิคการจก ลวดลายที่ทอมีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายซิกแซกฟันปลา และสีสันทันนิยมใช้มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง

ผ้าเบี่ยงในอดีตที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันทอจากเส้นใยไหมและฝ้าย โดยใช้เทคนิคมัดหมี่ เทคนิคจิดและเทคนิคการจก ลวดลายที่ทอมีลายนาค ลายนก ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกบ ลายตัวมอม ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่ ลายปราสาท(วัด) และสีสันทันนิยมใช้มีสีเหลือง สีเขียว สีดำ สีขาว สีแดง สีน้ำเงิน

ผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยงที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันใช้เทคนิคการทอรวมถึงใช้เส้นใยและสีสันทันที่เหมือนกัน ทางด้านลวดลายของผ้าซิ่นจะพบลวดลายน้อยกว่าผ้าเบี่ยง ทั้งนี้เพราะผ้าเบี่ยงมีความกว้างใหญ่กว่าผ้าซิ่นจึงมีเนื้อที่ในการทอใส่ลวดลายได้มากกว่า

4.3.2 ผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยงในปัจจุบันที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้า

ผ้าทอในรูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้า อธิบายแยกตารางตามความยาก-ง่ายของการทอ ในรูปแบบผ้าซิ่นและผ้าเบี่ยง เพื่อให้เห็นถึงลวดลายที่พบ เทคนิคการทอ เส้นใยที่ใช้ทอ และค่าตอบแทนที่ได้รับ

ตาราง 4.10 เปรียบเทียบผ้าซิ่นลายง่ายและผ้าซิ่นลายยากที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้า

ผ้าซิ่น 1 ผืน: ลายง่าย				ผ้าซิ่น 1 ผืน: ลายยาก			
ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคการทอ	เส้นใยที่ใช้	ค่าตอบแทน/ผืน (โดยประมาณ) บาท	ลวดลายหลักที่พบ	เทคนิคการทอ	เส้นใยที่ใช้	ค่าตอบแทน/ผืน (โดยประมาณ) บาท
ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายซิกแซก ลายดอกไม้ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่	จิด จก	ฝ้าย	80 - 100	ลายนาค ลายนกหรือ ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายซิกแซก ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่	มัดหมี่ จก จิด	ไหม	280

ผ้าซิ่นลายง่ายจะไม่มีกรไล้ลวดลายที่หลากหลาย ไม่นั้นไล้ลวดลายที่เป็นลายหลักๆ แต่โดยส่วนใหญ่จะทอไล้ลวดลายประกอบ ฝ้ายเป็นเส้นใยที่นิยมใช้ทอผ้าซิ่นลายง่ายและเทคนิคการทอที่พบคือเทคนิคการจิดและการจก และช่างทอจะได้รับเงินจำนวน 80-100 บาท เป็นค่าตอบแทนต่อการทอผ้าซิ่นลายง่ายหนึ่งผืน

ผ้าซิ่นลายยากช่างทอ ทอไล้ลวดลายหลัก เช่น ไล้ลายนาค ลายนก ลายหงส์ แต่การไล้ลวดลายก็จะเลือกไล้ลายหลักเพียง 1-2 ลายเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ลวดลายที่เป็นลายหลักโดดเด่นมองดูไม่มากจนเกินไป และใช้ลายประกอบเข้ามาช่วยเสริมโดยการจิดวางลายประกอบให้เข้ากับลายหลัก ไหมเป็นเส้นใยที่นิยมใช้ทอผ้าซิ่นลายยาก เทคนิคการทอที่พบคือเทคนิคการมัดหมี่ การจิดและการจก ช่างทอจะได้รับเงินจำนวน 280 บาท เป็นค่าตอบแทนต่อการทอผ้าซิ่นลายยากหนึ่งผืน

ตาราง 4.11 เปรียบเทียบผ้าเบี่ยงลายง่ายและผ้าเบี่ยงลายยากที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้า

ผ้าเบี่ยง 1 ผืน: ลายง่าย				ผ้าเบี่ยง 1 ผืน: ลายยาก			
ลวดลายหลัก ที่พบ	เทคนิค การทอ	เส้นใย ที่ใช้	ค่าตอบแทน/ผืน (โดยประมาณ) บาท	ลวดลายหลัก ที่พบ	เทคนิค การทอ	เส้นใย ที่ใช้	ค่าตอบแทน/ผืน (โดยประมาณ) บาท
ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายซิกแซก ลายดอกไม้ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่	จิด จก	ฝ้าย	80 - 100	ลายนาค ลายนกหรือ ลายหงส์ ลายดอกไม้ ลายกาบเล็ก ลายกาบใหญ่ ลายซิกแซก ลายดอกไม้ ลายขอเล็ก ลายขอใหญ่	จิด จก	ไหม ฝ้าย	280

ผ้าเบี่ยงลายง่ายไม่มีการใส่ลวดลายที่หลากหลาย ไม่นับใส่ลวดลายที่เป็นลายหลักๆ แต่โดยส่วนใหญ่ทอใส่ลวดลายประกอบซึ่งในการทอนั้นจะทอใส่ลายประกอบซ้ำๆ กันตลอดทั้งผืน แต่เน้นการจัดวางลวดลายบนผืนผ้าและฝ้ายเป็นเส้น ใยที่นิยมใช้ทอผ้าเบี่ยงลายง่าย ซึ่งใช้เวลาทอไม่นานประมาณ 1 อาทิตย์ เทคนิคในการทอผ้าเบี่ยงลายง่ายที่ช่างทอชำเหนืมีความนิยมใช้คือ เทคนิคการจกและการจิด ช่างทอได้รับค่าตอบแทนเป็นเงิน 80-100 บาท ต่อการทอผ้าเบี่ยงลายง่ายหนึ่งผืน

ผ้าเบี่ยงลายยากช่างทอชำเหนืมีความนิยมทอใส่ลวดลายหลักและลายประกอบหลายๆ ลายผสมกัน ผ้าเบี่ยงลายยากหนึ่งผืนจะมีลวดลายหลากหลายและทึบแน่นเต็มตลอดทั้งผืนซึ่งใช้เวลาในการทอนานกว่าผ้าเบี่ยงลายง่ายประมาณ 1 เท่าตัว เทคนิคการทอที่พบมี 2 เทคนิค คือ เทคนิคการจกและการจิด เส้นใยที่ช่างทอนิยมนำมาใช้ทอผ้าเบี่ยงคือ ไหมและฝ้าย ช่างทอจะได้รับเงินจำนวน 280 บาท เป็นค่าตอบแทนต่อการทอผ้าเบี่ยงลายยากหนึ่งผืน

จำนวนผ้าทอที่ผลิตขึ้นในปัจจุบันต่อครัวเรือนนั้นมีปริมาณการผลิตที่เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตเป็นจำนวนมากหลายเท่าตัว สำหรับผู้ที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญในการทอสามารถผลิตผ้าทอได้มากถึง 30 ผืน ต่อเดือน/คน ถ้าช่างทอได้เข้าสู่ระบบการทอในโรงงานทอผ้า พวกเขาจะได้ค่าตอบแทนประมาณ 25,000 กีบ อัตราแลกเปลี่ยน 250 กีบเท่ากับ 1 บาท (18 ม.ค. 48) หรือประมาณ 100 บาท / ผืน (สำหรับลายง่าย) แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลาย ถ้าทอผ้าลายยากซึ่งลายยากคือการใส่ลายที่มีลายละเอียดมากมีการใช้เทคนิคหลายอย่างบนผืนผ้าทอเดียวกัน จะได้ค่าตอบแทนประมาณ 70,000 กีบ หรือ ประมาณ 280 บาท / ผืน ซึ่งค่าจ้างที่ได้เปรียบได้กับค่าจ้างแรงงานเท่านั้น การทอผ้าเพื่อขายนี้ต้องใช้แรงงานของตัวผู้ทออย่างมาก คือ ต้องทอผ้ากันตลอดทั้งวัน แต่ก็มีมาตรฐานเป็นกรอบวัดคุณภาพ ผืนผ้าที่ทอออกมานั้นต้องมีความงาม มีความละเอียดของลาย และเส้นไหม ฝ้าย ต้องมีขนาดเดียวกันตลอดทั้งผืน สีเส้นแต่ละสีที่ย้อมลงบนเส้นใยต้องมีความแน่นอน ความคงที่ของน้ำหนักสี เพราะต้องให้ได้มาตรฐานตามที่ลูกค้าต้องการ โดยส่วนใหญ่เส้นใยไหมและฝ้ายที่ช่างทอในชุมชนนำมาใช้ทอผ้าจะถูกลำเอามาจากเวียงจันทน์เพราะเมืองซำเหนือมีเขตพื้นที่ติดต่อกับเวียงจันทน์ การติดต่อซื้อขายระหว่างกันจึงมีความสะดวก และปัจจุบันช่างทอที่ซำเหนือโดยส่วนใหญ่ไม่มีความนิยมที่จะผลิตเส้นใยใช้เองเพราะพวกเขามีความคิดว่าการผลิตเส้นใยไว้ใช้เองเป็นการเสียเวลา ถ้าซื้อเส้นใยสำเร็จมาจะช่วยประหยัดเวลาในการทอผ้าเป็นอย่างมาก แต่ที่เวียงจันทน์โดยเฉพาะที่ร้านแพงใหม่ซึ่งเป็นร้านผ้าทอซำเหนือยังคงมีการผลิตเส้นใยใช้เองและการย้อมสีลงบนเส้นใยยังคงเป็นกระบวนการที่ช่างทอทำกันเองทั้งที่อยู่ในซำเหนือและที่เวียงจันทน์ ในซำเหนือสีที่ใช้เป็นสีเคมีที่ซื้อมาจากตลาดในตัวเมืองมีหลากหลายสีเส้นให้เลือกใช้ซึ่งสีเคมีเหล่านี้นำเข้ามาจากเมืองไทยและการทอผ้าที่ซำเหนืออาจเรียกได้ว่าไทยเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมสีเส้นบนผืนผ้าทอเพราะไทยเป็นผู้ผลิตและส่งสีเข้าไปขายให้กับช่างทอผ้า แต่ที่ร้านแพงใหม่ต่างจากที่เมืองซำเหนือสามารถควบคุมสีเส้นได้เองเพราะพวกเขายังคงผลิตสีจากธรรมชาติได้เอง

4.4 ราคาผ้าทอซำเหนือ

จัดแบ่งอายุผ้าทอที่ใช้เป็นเกณฑ์แบ่งผ้าดังนี้

อายุ 0-10 ปี จัดอยู่ในกลุ่มผ้าใหม่

อายุ 11-49 ปี จัดอยู่ในกลุ่มผ้าเก่ากลาง

อายุ 50 ขึ้นไป จัดอยู่ในกลุ่มผ้าเก่ามาก

และจัดแบ่งประเภทราคาของผ้าทอซึ่งจะใช้กรอบของผ้าชิ้นและผ้าเบี่ยง โดยใช้อายุเป็น

ตัวกำหนดได้ 3 กลุ่ม คือ

ผ้าใหม่ ราคาอยู่ที่ประมาณ 800-2,000 บาท

<u>ผ้าเก่ากลาง</u>	ราคาอยู่ที่ประมาณ 3,000-8,000 บาท
<u>ผ้าเก่ามาก</u>	ราคาอยู่ที่ประมาณ 10,000-30,000 บาท และราคานี้ต้องขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของผืนผ้า ความสวยงามของลวดลาย ซึ่งส่วนใหญ่ผ้าเก่ามากจะไม่ค่อยมีอยู่มากนักในตลาดเช้าเวียงจันทน์แห่งนี้ เพราะได้ถูกซื้อจากนักสะสมผ้าเก่า ส่วนที่ยังคงมีอยู่ก็เป็นการเก็บไว้เป็นของส่วนตัวของผู้ขาย ซึ่งผ้าเก่าจะถูกจำหน่ายก็ต่อเมื่อได้ราคาเป็นที่พอใจ

กลุ่มลูกค้าที่บริโภคผ้าเก่ากลางและผ้าเก่ามากโดยส่วนใหญ่เป็นลูกค้าต่างชาติผู้ซึ่งมีรายได้สูงและมีรสนิยมชอบซื้อหาสะสมของเก่าไว้เป็นของสะสมส่วนตัวหรือเพื่อต้องการแสดงถึงความมีรสนิยมในการบริโภคงานศิลปะ และสำหรับลูกค้าในประเทศนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะบริโภคผ้าใหม่เพราะมีราคาไม่สูงมากนัก เนื่องจากลูกค้าภายในประเทศโดยส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ

รูปภาพ 4.12 เด็กสาวช้าเหนือกับบทบาทการเข้ามาเป็นแรงงานทอผ้า
ในโรงงานทอผ้าช้าเหนือที่เวียงจันทน์ สปป.ลาว

ผ้าทอที่ทอขึ้นเพื่อเป็นสินค้าจะมีความหลากหลายของตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีรูปแบบ ออกแบบ ขึ้นมาเพื่อความพอใจและเพื่อความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ ซึ่งผ้าทอที่เป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ ใหม่นี้มีการใช้งานที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนภายนอกกลุ่มโดยตรง

4.5 ผ้าทอในรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ผลิตขึ้นเพื่อการค้า

ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่ทำมาจากผ้าทอชำเหนือนั้นมีแหล่งแปรรูปอยู่ที่เวียงจันทน์ ผ้าทอ จำพวกนี้ได้แก่ กระเป๋าสะพาย ปลอกหมอนอิง เฟรมใส่กรอบรูป ผ้าพันคอ เป็นผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง จากของเดิมแต่ลวดลายยังคงยึดแบบลายเดิม ข้อแตกต่างอยู่ที่การจัดวางลายและการให้สีสันทัน คือ แทนที่จะทอและใส่ลายแบบเดิมจัดวางลวดลายแบบเดิม สีสันทันแบบเดิมทั้งหมด ก็นำเอาเฉพาะบาง ลายเท่านั้นมาจัดวางให้เกิดความสวยงามตามแบบที่ลูกค้าชอบและให้สีสันทันตามความต้องการของ ลูกค้า ในปัจจุบันธุรกิจด้านผ้าทอในสังคมลาว โดยเฉพาะที่เวียงจันทน์มีการแข่งขันกันสูงและ ผู้บริโภคมีความหลากหลายทางสนิยม เหตุนี้การทอผ้าเพื่อขายจึงต้องมีความหลากหลายของตัว ผลิตภัณฑ์มากขึ้นและรูปแบบผ้าทอต่างๆ ที่เกิดขึ้นจึงต้องออกแบบเพื่อให้ตรงกับความต้องการใช้ สอยของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดลูกค้า

กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นบุคคลต่างถิ่นเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญที่ทำให้ช่างทอเกิดการแลกเปลี่ยน มุมมองและความคิดกับสังคมภายนอกซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบผ้าทอ แต่การทอที่ เป็นรูปแบบเดิมๆ เช่น ผ้าซิ่น ผ้าเบี่ยง ยังทอกันอยู่และยังคงเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อกลุ่มชน เป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มและยังคงมีความนิยมยังคงครองใจลูกค้าอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

4.6 ความเปลี่ยนแปลงผ้าทอจากเพื่อใช้มาเป็นเพื่อขาย

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรม คือ เมื่อสังคมชำเหนื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง การทอผ้าที่ในอดีตแต่เดิมได้ทอใช้กันเองใน ครัวเรือนหรือถ้ามีเหลือใช้ก็จะนำมาขายหรือนำมาแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่ม แต่ในยุคปัจจุบันผ้า ทอชำเหนื่อได้ถูกส่ง ไปขายให้กับคนนอกกลุ่ม จึงทำให้วัฒนธรรมการทอผ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงคือ เปลี่ยนจากการทอเพื่อใช้มาเป็นการทอเพื่อขาย และเมื่อวัฒนธรรมการทอผ้าในกลุ่มเกิดการ เปลี่ยนแปลง ก็ย่อมส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะสังคมและวัฒนธรรมเป็นของคู่ กัน ถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยนหรือถ้าสังคมเปลี่ยนก็ย่อมส่งผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง เช่นกัน คือ เมื่อผ้าทอได้กลายเป็นสินค้า ช่างทอซึ่งแต่เดิมทอผ้าไว้ใช้กันเองในครัวเรือนและผลิตแค่ เพียงพอกับที่ความต้องการใช้การให้ลวดลายและสีสันทันก็ทอตามแบบที่ตนเองต้องการ แต่วัฒนธรรมการ ทอผ้าแบบเดิมนี้อาจต้องเปลี่ยนไปกลายมาเป็นทอเพื่อเป็นสินค้าและต้องทอในจำนวนที่มากกว่าเดิม ลวดลาย สีสันทันต่างๆ ก็ไม่สามารถทอตามใจตนเองได้ ต้องทอตามความต้องการของผู้บริโภคซึ่งการ

ทอผ้าเพื่อขายนั้นก็ส่งผลให้วัฒนธรรมการทอผ้าของกลุ่มชนเกิดการเปลี่ยนแปลง เมื่อวัฒนธรรมการทอผ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ส่งผลให้สังคมชาวซำเหนือเปลี่ยนแปลงไป คือ สังคมซำเหนือมีความต้องการผลิตผ้าทอให้ได้มากขึ้น ซึ่งพวกเขาเกิดการเรียนรู้ว่าเมื่อผลิตผ้าได้มากขึ้นพวกเขาก็จะได้ค่าตอบแทนที่เป็นเงินตรามากขึ้นตามมา และการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้สังคมซำเหนือค่อยๆ เปลี่ยนตัวเองจากสังคมที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายมาเป็นสังคมบริโภคนิยม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้จะช้าหรือเร็วมันขึ้นอยู่กับสังคมจากภายนอกและการยอมรับสิ่งใหม่ๆ ของคนภายในกลุ่ม ซึ่งในปัจจุบันความเจริญด้านต่างๆ จากสังคมที่มีความเจริญกว่าสังคมของตนเองนั้นเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ให้เข้ากับสังคมเดิมของตนเอง ช่างทอผ้าจึงต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมที่เกิดความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การเปลี่ยนแปลงของผ้าทอจึงมาจากการปรับตัวของช่างทอ ปรับเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งการปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการที่มีความสอดคล้องเกี่ยวข้องกัน

ผ้าทอซำเหนือได้เพิ่มบทบาทของตัวเองมากขึ้น ซึ่งจากเดิมเป็นผืนผ้าที่ใช้กันภายในกลุ่มเล็กๆ ผลิตเพื่อใช้งาน ในปัจจุบันได้กลายเป็นสินค้าที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มมีการทอเป็นอาชีพหลักเพื่อเลี้ยงครอบครัว ผ้าทอจึงเกิดการกระจายตัวสู่ถิ่นต่างๆ มีการใช้งานอย่างหลากหลายรูปแบบมากขึ้นกว่าแต่เดิมซึ่งการใช้ประโยชน์จากผืนผ้านี้ก็ขึ้นอยู่กับรสนิยมความชอบและความต้องการของผู้บริโภคผ้า สำหรับสังคมภายนอกแล้วยังถ้าเป็นสังคมที่มีความแตกต่างกันทางด้านความคิด การดำรงชีวิต สังคม และวัฒนธรรม เรื่องความคิดในการยึดติดกับหน้าที่ของผ้าที่ใช้เฉพาะเจาะจงกับบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น ได้ลดน้อยถอยลงไปไม่ได้คำนึงถึงการใช้งานตามรูปแบบดั้งเดิม บทบาทของผ้าทอย่อมเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นตามมาแต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อร้ายแรงต่อวัฒนธรรมผ้าทอซำเหนือดั้งเดิมแต่อย่างไร แต่กลับช่วยให้ผ้าทอซำเหนือเป็นที่รู้จักในสังคมที่กว้างขึ้นและทำให้ช่างทอซำเหนือมีรายได้มากขึ้น ซึ่งสามารถชี้แจงความเปลี่ยนแปลงของผ้าทอได้ดังนี้

- ความเปลี่ยนแปลงด้านการให้สีส้น
- ความเปลี่ยนแปลงด้านการจัดวางลวดลาย
- ความเปลี่ยนแปลงด้านความประณีต
- ความเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทการใช้งาน

4.6.1 การเปลี่ยนแปลงด้านการให้สีส้น

ปัจจุบันช่างทอผ้าที่ซำเหนือมีความนิยมใช้สีเคมี (นำเข้ามาจากประเทศไทย) มากกว่าใช้สีที่ได้จากธรรมชาติเพราะมีความสะดวกรวดเร็วไม่มีความยุ่งยากในการสกัดสี และมีสีที่หลากหลายให้

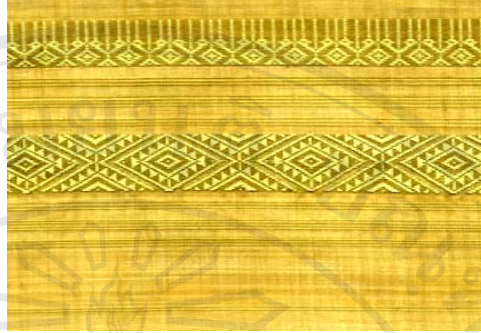
เลือกใช้สามารถได้โทนสีได้ตามความต้องการซึ่งช่างทอได้แนวความคิดและมุมมองการเลือกใช้สี จากลูกค้าหรืออาจจะได้รับคำแนะนำจากลูกค้ามาประยุกต์ปรับเปลี่ยนรูปแบบ และผ้าทอที่ได้จากสิ ทธิชนชาติจะมีราคาแพงกว่าผ้าทอที่ได้จากสีเคมี เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคกระแสแห่งการอนุรักษ์ นิยมคนเริ่มหันกลับคืนสู่ธรรมชาติและให้ความสำคัญกับสิ่งทีมาจากธรรมชาติมากขึ้นจึงส่งผลให้ ผ้าทอที่ใช้สีธรรมชาติมีราคาสูง ที่เวียงมีจันทน์ร้านแพงไหมเกลอริ เป็นแหล่งผลิตผ้าทอชำเหนือที่ ยังคงให้ความสำคัญกับการใช้สีส้นทีมาจากธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะได้รับความชื่นชอบและการตอบ รับเป็นอย่างดีกับลูกค้าที่เป็นชาวต่างชาติ ที่ยังคงมีความนิยมใช้สิ่งของทีมาจากธรรมชาติ ลูกค้าที่ บริโภคผ้าทอสีธรรมชาติจึงเป็นลูกค้าระดับบนที่มีกำลังซื้อสูงและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องผ้า ส่วน ลูกค้าที่บริโภคผ้าทอสีเคมีส่วนใหญ่เป็นลูกค้าระดับล่างจนถึงธรรมดา การเลือกใช้สีเคมีหรือสี ธรรมชาติในการย้อมเส้นใยนั้นจึงขึ้นอยู่กับความชอบความพึงพอใจของลูกค้า

4.6.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านการจัดวางลวดลาย

ผ้าทอโดยส่วนใหญ่จะยังคงทอลวดลายแบบดั้งเดิมอยู่ แต่มีรูปแบบการจัดวางลายทีมีความ หลากหลายมากขึ้น คือแทนทีจะทอลวดลายแบบเดิมทีหมดค้ก็มีการเลือกเฉพาะบางลวดลายเท่านั้น นำมาทอและจัดวางรูปแบบให้ต่างไปจากเดิม แต่โดยส่วนใหญ่การจัดวางลวดลายแบบนี้ช่างทอใช้ กับผลิตภัณฑ์ทีมีรูปแบบต่างไปจากของเดิม เช่น ผ้าพันคอ ปลอกหมอนอิง เพรมใส่กรอบรูป เป็น ต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดรูปแบบแปลกใหม่มากขึ้นเพื่อเอาใจลูกค้าเป็นสำคัญซึ่งในขณะเดียวกันช่างทอก็ ได้รับแนวความคิดจากลูกค้าทำให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ในการดัดแปลงรูปแบบ เกิดการจัดวางลวดลาย แบบใหม่เช่นกัน แต่ถึงกระนั้นลวดลายของผ้าทอชำเหนือก็ยังคงเป็นลวดลายแบบเดิมๆอยู่แม้จะมี การทอทีมีรูปแบบหลากหลายมากขึ้นเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า

รูปภาพ 4.13 การจัดวางลวดลายและลายนกในรูปแบบใหม่บนพื้นผ้าเบียง

รูปภาพ 4.14 ผ้าพื้นคอลายกาบที่เน้นการจัดวางลวดลาย

4.6.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านความประณีต

ผ้าทอในอดีตกับในปัจจุบันยังคงมีการใช้เส้นใย ไหม และ ฝ้าย เหมือนกัน แต่ในปัจจุบันช่างทอโดยส่วนใหญ่ไม่มีการเลี้ยงตัวไหมและปลูกฝ้ายเพื่อผลิตเส้นใยไว้ใช้กันเอง เส้นใยเหล่านี้ช่างทอจะซื้อหามาจากตลาด ถ้าเป็นช่างทอที่อยู่ชานเมืองจะซื้อมาจากตลาดในเมืองชานเมืองซึ่งเส้นใยไหมและฝ้ายจะถูกนำเข้ามาจากประเทศเวียดนามทั้งนี้เพราะมีพื้นที่เขตแดนอยู่ใกล้กัน การข้ามไป-มาระหว่างกันจึงมีความสะดวก และช่างทอชานเมืองที่ทอผ้าอยู่ที่เวียงจันทน์จะซื้อเส้นใยจากตลาดเช้าซึ่งตลาดแห่งนี้เป็ตลาดที่ใหญ่ที่สุดในสปป.ลาว มีอุปกรณ์เกี่ยวกับการทอผ้าครบถ้วน

ผ้าทอในอดีตกับปัจจุบันมีความต่างกันตรงการให้ความละเอียดในการเรียงเส้นใยบนผืนผ้า ซึ่งในอดีตผ้าทอจะมีความหนาแน่นในการทอเรียงเส้นใยต่อเส้นใย ผ้าทอหนึ่งผืนมีความหนาและหนัก ส่วนผ้าทอในปัจจุบันการทอเรียงเส้นใยมีความห่างกันทำให้ความละเอียดของเนื้อผ้าจะลดลง ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันผ้าทอได้กลายเป็นสินค้าเข้าสู่กระแสบริโภคนิยมทำให้เกิดข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาการทอ ช่างทอต้องรีบเร่งผลิตผ้าให้ทันกับความต้องการของตลาดจึงส่งผลให้เกิดความหยาบในการเรียงเส้นใยบนผืนผ้า ผ้าทอจึงไม่มีความประณีตเท่าในอดีต

4.6.4 การเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทการใช้งาน

บทบาทการใช้งานของผ้าทอได้เกิดมีความหลากหลายต่างไปจากรูปแบบเดิมมากขึ้น ส่วนใหญ่จะใช้ประดับตกแต่งเพื่อให้เกิดความงาม ซึ่งในอดีตโดยส่วนใหญ่แล้วผืนผ้าทอกับการใช้งานนั้นจะใช้เพื่อนุ่งห่มเป็นสำคัญ แต่ในปัจจุบันเมื่อผ้าทอได้กระจายไปสู่ดินแดนที่มีความต่างไปจากเดิมทางด้านวัฒนธรรม และความคิด ผ้าทอจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการใช้งาน ผืนผ้าทอกลายเป็นงานศิลปะที่นิยมนำมาประดับตกแต่งอาคาร บ้าน สำนักงาน หรือถูกนำมาเก็บสะสมเป็นงานศิลปะส่วนตัว เช่น ผ้าซิ่นเป็นผืนผ้าที่ใช้เพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับสตรีและเป็นผืนผ้าที่มีลวดลายหลากหลายสวยงามบ่งบอกได้ถึงความเป็นกลุ่มชน เมื่อผ้าซิ่นมาอยู่ในสังคมที่มีความ

แตกต่างไปจากสังคมกลุ่มเดิมจึงส่งผลให้ผ้าชิ้นเปลี่ยนบทบาทการใช้ตามความต้องการของสังคมนั้นๆ เป็นสิ่งของเครื่องประดับตกแต่งไป คือ บางกลุ่มสังคมนำดินขึ้นมาใส่กรอบเพื่อประดับฝาผนัง และการสั่งทอผ้าเพื่อการใช้งานสำหรับบุคคลต่างกลุ่มโดยเฉพาะ เช่น ผ้าพันคอ ซึ่งคนในกลุ่มชำเหนือดั้งเดิมไม่เคยมีใช้มาก่อน มีแต่ผ้าเบี่ยงซึ่งเป็นผ้าผืนใหญ่ใช้เพื่อห่มห่อคลุมให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายในยามที่มีอากาศหนาวเย็น และปัจจุบันผ้าเบี่ยงชำเหนือก็นได้กลายเป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้าน อาคาร สำนักงาน สำหรับคนต่างกลุ่ม

ผ้าทอชำเหนอแม้จะกลายเป็นสินค้าแต่ก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งลวดลายแบบดั้งเดิมได้คืออยู่ทั้งนี้เพราะความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ ลูกค้ายังคงมีความต้องการบริโภคลวดลายผ้าทอที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชน เพราะลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนของผู้ผลิตและบ่งบอกถึงที่มาที่ไปของผืนผ้าชิ้นนั้นๆ ได้ ซึ่งในยุคที่เศรษฐกิจเป็นตัวนำและเงินตราคือปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแบบวัตถุนิยม ช่างทอจึงต้องมีความพยายามเรียนรู้ความต้องการของตลาดที่มีความหลากหลายแตกต่าง และนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับความสามารถของตนเอง และผลิตผ้าทอตามแบบที่ลูกค้าต้องการได้อย่างทันทั่วทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจในการค้าและยังเป็นเหมือนการเพิ่มความสามารถของช่างทออีกอย่างหนึ่งเพื่อทำให้เกิดการยอมรับกันภายในกลุ่มและกลายเป็นแบบอย่างของคนในกลุ่มเดียวกันต่อไปในการผลิตผืนผ้าทอให้กับสังคมภายนอกในรูปแบบธุรกิจการค้า

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้เกิดจากผ้าทอเปลี่ยนบทบาทการใช้งานกันภายในกลุ่มเล็กๆ กลายมาเป็นสินค้ามีการส่งออกขายให้กับลูกค้าชาวต่างชาติในหลายๆ ประเทศ ช่างทอจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้เพื่อที่จะผลิตผ้าให้ออกมาตรงกับความต้องการของตลาด และการเรียนรู้ถึงการทอผ้าเพื่อเป็นสินค้าก็ไม่ใช่เรื่องยากเกินไปสำหรับคนชำเหนอ ปัจจุบันผ้าทอชำเหนอกลายเป็นสินค้าที่มีความนิยมและกระจายสู่กลุ่มคนหมู่มากทั้งที่มาจากวัฒนธรรมเดียวกันและแตกต่างวัฒนธรรมย่อมส่งผลให้การทอผ้าแบบเดิมที่ใช้กันเฉพาะภายในกลุ่มเกิดความเปลี่ยนแปลง

ในยุคที่สังคมเปิดกว้างทางความคิดและมีอิสระในการกระทำที่ไม่จำเป็นต้องอยู่ภายในกรอบของคนต่างกลุ่ม ผืนผ้าทอก็สามารถเปลี่ยนบทบาทของตัวเองกลายเป็นอะไรก็ได้ตามแต่ผู้บริโภคต้องการจะทำให้เป็น และปัจจุบันผ้าทอชำเหนอได้เปลี่ยนบทบาทเป็นสินค้าของคนต่างกลุ่มไม่ได้เป็นของใช้ส่วนตัวหรือใช้เฉพาะกลุ่มอย่างในอดีตอีกต่อไป

4.7 การปรับตัวของช่างทอ

ช่างทอจำเป็นต้องมีการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้เข้าใจถึงความต้องการของลูกค้า เพราะลูกค้าแต่ละกลุ่มย่อมมีความต้องการที่ต่างกัน การปรับตัวสำหรับช่างทอนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินไปนักทั้งนี้การปรับตัวเป็นไปในทางค่อยเป็นค่อยไปช่างทอจึงค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจในความต้องการ

ของตลาด โดยส่วนใหญ่ช่างทอทั้งที่ซาเหเนือและที่เวียงจันทน์เรียนรู้ปรับตัวในเรื่องการใช้สีสันทัน และการจัดวางลวดลาย เช่น ลูกค้ำจากประเทศญี่ปุ่น โดยส่วนใหญ่ชอบสีสันทันแบบ Earth Tone ถ้าเป็นลูกค้ำจากประเทศทางยุโรป เช่น ประเทศอิตาลี อเมริกา ชอบสีสันทันแบบ สีหวาน สีอ่อนๆ

ปัจจุบันความต้องการของตลาดเป็นผู้กำหนดความต้องการทางด้านสีสันทันและลวดลาย ช่างทอจึงต้องทอตามความต้องการของตลาดเป็นหลัก ในการทอผ้าเพื่อการค้านี้ถ้าเป็นการทอส่งออกไปยังต่างประเทศช่างทอที่เวียงจันทน์จะได้รับการบอกสอนเรื่องรสนิยมความชอบของลูกค้ำจากผู้ส่งออก ซึ่งผู้ส่งออกในที่นี้อาจจะเป็นคนในกลุ่มเดียวกันหรือเป็นคนจากสังคมภายนอกก็ได้ ซึ่งทำให้ง่ายกว่าการเรียนรู้ด้วยตัวเอง แต่ถ้าเป็นช่างทอที่อยู่ในซาเหเนือโดยทั่วไปจะเรียนรู้ความชอบความต้องการต่างๆของลูกค้ำจากพ่อค้ำคนกลางที่ขึ้นมารับผ้าลงไปขาย

4.8 การรวมกลุ่มของช่างทอผ้าซาเหเนือ

การรวมกลุ่มของช่างทอผ้าซาเหเนือที่เมืองซาเหเนือจะเป็นลักษณะการรวมกลุ่มขนาดเล็ก เป็นส่วนใหญ่ ช่างทอแต่ละกลุ่มมีประมาณ 2-6 คน และแต่ละกลุ่มไม่มีการร่วมมือกันอย่างชัดเจน จะเป็นรูปแบบต่างคนต่างทอ การหาตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตได้ก็แล้วแต่กลุ่มไหนจะหาได้มากกว่ากัน และยังไม่มียุทธศาสตร์ใดๆที่ทำงานช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนชาวบ้านอย่างจริงจัง สำหรับที่เวียงจันทน์การทอผ้าซาเหเนือจะเป็นระบบโรงงานซึ่งจะมีช่างทอประมาณ 20-30 คน และจะมีการรวมกลุ่มของร้านค้าผ้าทอซาเหเนือแต่ก็เป็นการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ บางกลุ่มไม่ได้ผลิตผ้าซาเหเนือเท่านั้นแต่ยังผลิตของอื่นด้วยซึ่งเป็นเช่นเดียวกับร้านค้าหลายๆร้านในเวียงจันทน์

ในเมืองซาเหเนือนั้น โดยแท้จริงแล้วมีศักยภาพในการรวมกลุ่มสามารถที่จะพัฒนาให้เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) หมายถึง ชุมชนร่วมกันประกอบกิจการโดยการผลิตสินค้า การให้บริการ และอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อการเรียนรู้ในการพึ่งพาตนเอง พึ่งพาชุมชน และพึ่งพาระหว่างชุมชน เพื่อสร้างรายได้สร้างโอกาสให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เพราะเมืองซาเหเนือมีความพร้อมด้าน บุคคลากร(ช่างทอผ้า) ความรู้(ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้า) และทรัพยากรที่มากพอ แต่เมืองซาเหเนือยังขาดความช่วยเหลือ ด้านการเรียนรู้ การจัดการ ถ้าสามารถแก้ไขปัญหาลำนี้ได้จะทำให้การรวมกลุ่มของช่างทอผ้าในซาเหเนือเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

4.9 การหาตลาดรองรับสินค้า

4.9.1 การหาตลาดรองรับสินค้าของช่างทอที่เมืองซาเหเนือ

ช่างทอผ้าชาวซาเหเนือโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านธุรกิจการค้า การหาตลาดรองรับสินค้าทั้งนี้เป็นเพราะชาวซาเหเนือส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาทั้งขั้นพื้นฐานและระดับสูง ประกอบกับเมืองซาเหเนือเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลตั้งอยู่ท่ามกลางหุบเขาที่มีความสูงชัน

แม้ในปัจจุบันจะมีเส้นทางถนนสำหรับการเดินทางและมีบริการของสายการบินลาวแต่เส้นทางเดินรถก็ยังคงมีความยากลำบากมาก ส่วนทางด้านบริการของสายการบินนั้นก็ยังสามารถให้บริการได้เฉพาะบุคคลที่มีรายได้สูงเท่านั้นซึ่งคนในซาเหินเองไม่สามารถใช้บริการได้เนื่องจากยังมีรายได้ต่ำ การเข้าถึงพื้นที่ได้ยากเช่นนี้จึงส่งผลให้เมืองซาเหินเป็นเมืองเงียบสงบ การรับความเจริญจากโลกภายนอกก็จะเป็นไปอย่างช้าๆ ประชาชนพลเมืองจึงมีโลกทัศน์ที่อยู่ในวงจำกัด ขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการตลาดและด้านธุรกิจซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในระบบการค้า ชาวซาเหินมีเพียงความรู้ด้านการค้าขั้นพื้นฐานเท่านั้น คือ การได้มาและขายไป แต่ก็มีชาวซาเหินบางกลุ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ในการค้าซึ่งการรวมกลุ่มก็ยังเป็นส่วนเล็กๆเป็นกลุ่มทอผ้าร่วมกัน หรือนำเด็กสาวในบริเวณเดียวกันมาช่วยกันทอผ้าและผู้จ้างจะให้ค่าตอบแทนเป็นรายชิ้น ซึ่งเด็กสาวเหล่านี้จะได้ค่าตอบแทนต่อการทอได้ 1 ผืน ประมาณ 25,000 กีบหรือโดยประมาณ 100 บาทซึ่งค่าจ้างเป็นเพียงค่าจ้างแรงงานเท่านั้น ผ้าทอที่ผลิตได้จะถูกส่งขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งชาวซาเหินรวมถึงช่างทอโดยส่วนใหญ่มีความคิดว่าทอผ้าส่งให้พ่อค้าคนกลางนำไปขายจะดีกว่านำลงไปขายด้วยตัวเอง เพราะถ้านำไปขายด้วยตัวเองจะมีค่าใช้จ่ายสูง ด้วยระยะทางที่ไกลและมีความยากลำบากในการเดินทางอีกทั้งค่าใช้จ่ายระหว่างเดินทางและที่อยู่อาศัย ขายผ้าทอได้เงินมาจะไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป ทั้งนี้เป็นเพราะยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการและความรู้ในระบบธุรกิจ ความคิดและมุมมองเช่นนี้จึงทำให้เกิดมีตัวแทนจากร้านค้าต่างๆ ในแหล่งพื้นที่ที่เป็นเมืองท่องเที่ยวเข้ามารับซื้อผ้าทอโดยตรงถึงที่ซาเหินเพื่อนำไปวางขายให้กับนักท่องเที่ยว

4.9.2 การตลาดรองรับสินค้าของช่างทอที่เวียงจันทน์

เวียงจันทน์มีกลุ่มนักธุรกิจผ้าทอซาเหินที่มีศักยภาพในการทำธุรกิจมากกว่าพ่อค้าคนกลางที่ขึ้นมารับผ้าที่เมืองซาเหินลงไปขาย เนื่องจากเวียงจันทน์เป็นเมืองหลวงจึงทำให้ผู้ประกอบการที่เวียงจันทน์มีช่องทางและโอกาสในการทำธุรกิจที่ดีกว่าเมืองซาเหิน ในกลุ่มนี้มีศักยภาพด้านการตลาดในต่างประเทศเพื่อกระจายสินค้าโดยมีเป้าหมายที่สำคัญเน้นการขายให้กับกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนต่างกลุ่มซึ่งมีความสามารถในการซื้อสูงกว่าคนภายในกลุ่ม การจำหน่ายผ้าทอจึงเป็นในรูปแบบการส่งออกขายต่างประเทศมากกว่าขายในประเทศ เจ้าของธุรกิจจะมีช่างทอเป็นของตนเองเพื่อที่จะสามารถส่งทอควบคุม สี สัน รูปแบบ ปริมาณ ได้ตามความต้องการของตนเอง

สรุป

ในบทที่ 4 เป็นการนำเสนอเรื่องผ้าทอในบริบทสินค้า เมื่อผ้าทอได้กลายเป็นสินค้าผ้าทอจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านบทบาทการใช้งานไปจากเดิมกลายเป็นของประดับตกแต่งมากกว่าเป็นเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้ในการทอยังทอให้สีสันทนผืนผ้ามีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกซึ่งก็คือลูกค้า แต่ผ้าทอชำเหนือก็น่าสนใจคงรูปแบบและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้เป็นอย่างดีทั้งนี้เป็นเพราะลูกค้าที่ชื่นชอบผ้าทอชำเหนือกังต้องการผ้าทอชำเหนือกี่มีลวดลายเดิมๆ ส่วนช่างทอก็ค่อยๆ ปรับตัวและเรียนรู้ แต่ไม่ได้ปรับแบบทันทีทันใด โดยส่วนใหญ่จะเรียนรู้เรื่องการให้สีสันทนผืนผ้าและการจัดวางลวดลาย และช่างทอชำเหนือกมีการรวมกลุ่มขนาดเล็กและเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างหลวมๆ โดยเฉพาะที่เมืองชำเหนือกังแขวงหัวพัน ส่วนช่างทอผ้าชำเหนือกี่เวียงจันทน์มีการรวมกลุ่มขนาดกลางและรับทอผ้าตามความต้องการของลูกค้าโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ด้านการหาตลาดเพื่อรองรับสินค้านั้นช่างทอชำเหนือกี่ส่วนใหญ่โดยเฉพาะที่อยู่เมืองชำเหนือกังขาดความรู้ไม่มีความเชี่ยวชาญในการหาตลาดเพื่อรองรับผ้าทอที่ผลิตออกมา ส่วนใหญ่แล้วจะรอให้พ่อค้าคนกลางขึ้นมารับเอาไปขาย